
Załącznik nr 2 do zarządzenia Dyrektora Instytutu nr 3/21 z dnia 15 stycznia 2021 r.

Zasady certyfikacji znakiem Rasa Rodzima i spis niezbędnej dokumentacji

Opracowanie w ramach Projektu „Kierunki wykorzystania oraz ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego rozwoju” finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych

„Środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo” – BIOSTRATEG nr umowy:
BIOSTRATEG2/297267/14/NCBR/2016.

Cel: Promocja i ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich

Poprzez promocję surowców i produktów ras rodzimych w wysokich walorach dietetycznych i prozdrowotnych zwiększenie świadomości społecznej o potrzebie ochrony bioróżnorodności.

Zwiększenie dostępu dla konsumentów do zdrowych, smacznym, niskoprzetworzonych i tradycyjnych produktów od ras rodzimych.

Poprawa sytuacji ekonomicznej gospodarstw rodzinnych utrzymujących zwierzęta ras rodzimych.

Rozwój rynków lokalnych i krótkich łańcuchów dostaw.

Dlaczego to robimy?

Pragniemy, aby przetrwały zwierzęta Polskich Ras Rodzimych, a ich hodowla, przetwórstwo i sprzedaż produktów były opłacalne. Zachowanie populacji zwierząt ras rodzimych daje konsumentom dostęp do produktów zdrowych, smacznym, tradycyjnych, lokalnych, nieprzetworzonych, wysokiej jakości, a zwierzętom zapewnia dobrostan.

I. Warunki, które musi spełnić Uczestnik Programu (hodowca, przetwórczo-hodowca, przetwórcza):

1. Program certyfikacji obejmuje zwierzęta ras rodzimych uczestniczących w realizacji Programów ochrony zasobów genetycznych:
 - a. **Bydło:** Polska czerwona (RP), Białostrzbiętowa (BG), Polska czerwono-biała (ZR), Polska czarno- biała (ZB)
 - b. **Owce:** Cakiel podhalański, Merynos Polski w starym typie, Merynos Polski barwnej, Owca czarnogłówna, Owca kamieniecka, Owca koridel, Owca olkuska, Owca pogórza, Owca pomorska, Owca świniarka, Owca Uhruska, Owca wielkopolska, Owca wrzosówka, Owca żeleźniańska, Polska owca górńska odmiany barwnej
 - c. **Kozy:** Koza karpacka
 - d. **Konie rasy:** Konik polski, Huculska, Wielkopolska, Małopolska, Śląska, Zimnokrwista w typie sztumskim, Zimnokrwista w typie sokólskim
 - e. **Świnie ras:** Puławska, Żłotnicka pstra, Żłotnicka biała
 - f. **Kury nieśne:** Żółtonóżka kuropatwiana Ż-33, Zielononóżka kuropatwiana Zk i Z-II, Polbar Pb, Leghorn G-99, H-22 i H-33, Sussex S-66, Rhode Island Red R-II, K-22, Rhode Island White A-33
 - g. **Gęsi:** Lubelska Lu, Kielecka Ki, Podkarpacja Pd, Pomorska Po, Suwalska Su, Kartuska Ka, Garbanosa Ga, Rypińska Ry, Zatorska ZD-1, Biłgorajska Bi, Romańska Ro, Słowacka Sł, Landes LsD-01, Kubańska Ku
 - h. **Kaczki:** Kaczka pomniejszona K-2, Pekin krajowy P-33, P-II, P-22, P-44 i P- 55, Pekin duński P-8, Pekin francuski P-9, Pekin angielski LsA, Khaki Campbell x Orpington KhO-1
 - i. **Królik popielniański biały**
 - j. **Szynszyla beżowa**
 - k. **Nutrie:** Standardowa, Grenlandzka, Czarna dominująca, Bursztynowo-żłocista, Biała niealbinotyczna, Sobolowa, Pastelowa, Perłowa
 - l. **Lis:** Pospolity pastelowy, Pospolity białoszyjny
 - m. **Tchórz hodowlany**
 - n. **Pszczoly:** Rasy środkowoeuropejskiej, Linii Asta, Linii Kampinoska, Linii Północna, Linii Augustowska, Rasy krańskiej linii dobra
2. Prawo do oznaczania produktów z użyciem logo „Rasa Rodzima” na podstawie umowy z Instytucją Udzielającą Znak mają uczestniczący w Programach Ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich określonych w punkcie 1.
3. Instytucja Udzielająca Znak może przyznać w wyjątkowych sytuacjach logo dla ras nie objętych programami ochrony w przypadku, gdy badana jakość produktów potwierdzi ich unikalny charakter.
4. Uczestnik projektu zobowiązuje się do poddania kontroli ze strony Instytucji Udzielającej Znak lub upoważnionemu podmiotowi i wdrażania zaleceń pokontrolnych.

5. Uczestnik projektu zobowiązuje się do złożenia do Jednostki Certyfikującej corocznej informacji o wielkości certyfikowanej produkcji.
6. Prawo do oznaczania produktów z użyciem logo „Rasa Rodzima” udzielane jest na podstawie umowy określającej wzajemne prawa i obowiązki.
7. Instytucja Udzielająca Znak ma prawo do wizytacji uczestników projektu uczestniczących w Programie Certyfikacji z użyciem logo „Rasa Rodzima”.

II. Specyfikacja warunków, które musi spełniać hodowca, przetwórcy-hodowca jest następująca:

1. Dotyczące chowu i hodowli:

- **Tradycja:** wykorzystywanie jedynie lokalnych ras zwierząt, tradycyjnych metod chowu, naturalnych lub niskoprzetworzonych pasz gospodarskich, a także zagwarantowanie zwierzętom swobodnego dostępu do wybiegów. Zwierzęta chowane są w ekosystemie charakterystycznym dla ich rasy lub jak najbardziej do niego zbliżonym środowisku naturalnym.
- **Dobrostan zwierząt:** chów i hodowla zwierząt muszą być prowadzone z szczególną dbałością i szacunkiem, w tym w szczególności:
 - Zwierzę jest wolne od głodu, pragnienia i niedożywienia, posiada stały dostęp do świeżej wody pitnej i odpowiedniego pokarmu we wszystkich okresach jego rozwoju.
 - Zwierzę jest wolne od dyskomfortu fizycznego i termicznego, ma dostęp do bezpiecznego schronienia i wygodnego miejsca odpoczynku. W szczególności chów odbywa się w pomieszczeniach gwarantujących odpowiednie warunki zwłaszcza w zakresie oświetlenia, temperatury, wentylacji, wilgotności powietrza, hałasu, poziomu kurzu a także stężenia gazów i innych.
 - Zwierzę jest wolne od bólu, urazów i chorób, dzięki odpowiedniej profilaktyce, szybkiej diagnostyce i leczeniu pod opieką weterynaryjną. Środki i produkty weterynaryjne i lecznice podawane są wyłącznie po konsultacjach z weterynarzem.
 - Zwierzę posiada wystarczającą ilość miejsca, zapewnione jest odpowiednie wyposażenie i towarzystwo innych zwierząt swojego gatunku, przez co zwierzę jest w stanie wyrazić większość swoich normalnych zachowań. Pomieszczenia muszą chronić zwierzęta przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. Zagwarantowany jest zwierzętom dostęp do charakterystycznego dla ich naturalnego ekosystemu środowiska (w tym pastwisk).
 - Dzięki odpowiednim warunkom mającym na celu zapobiegać psychicznemu cierpieniu, zwierzę nie odczuwa strachu lub niepokoju. Jest regularnie, co najmniej raz dziennie doglądane.
 - Personel zajmujący się w sposób bezpośredni zwierzętami został w odpowiedni sposób przeszkolony i posiada niezbędną w pracy ze zwierzętami wiedzę na temat zdrowia i potrzeb związanych z dobrostanem zwierząt, w tym w szczególności w zakresie procedur

ratowniczych, planów awaryjnych, które zostały opracowane w przypadku potencjalnych sytuacji kryzysowych. Pracownicy powinni również mieć zapewnione odpowiednie warunki pracy, w tym zwłaszcza w miejscu pracy powinien być dostęp do toalet, czystych miejsc na posiłek, wody pitnej, apteczki pierwszej pomocy i sprzętu niezbędnego w trakcie nagłych wypadków, powinni również mieć zagwarantowaną organizację pracy umożliwiającą stosowanie przerw adekwatnie do obciążenia związanego z aktualnie wykonywaną pracą tak, aby zbytne obciążenie nie odbijało się negatywnie w stosunku do zwierząt.

- Wszelki sprzęt i urządzenia wykorzystywane przy pracy ze zwierzętami są odpowiednio regularnie czyszczone i utrzymywane w dobrym stanie technicznym, wykonane są również z materiałów nieszkodliwym zwierzętom.
- **Ochrona polskich ras rodzimych oraz ich bioróżnorodności:** zwierzęta ewidencjonowane są w odpowiednich księgach hodowlanych oraz prowadzona jest ocena wartości użytkowej, dokumentacja ta potwierdza przynależność zwierząt do ras wymienionych w punkcie 1. Podczas całego procesu chowu musi być również możliwość pełnej identyfikacji. Przetwórco-hodowca zobowiązuje się do przestrzegania zapisu programu ochrony zasobów genetycznych danej rasy, oraz:
 - Nie przyspiesza w nienaturalny sposób jakiegokolwiek momentu z cyklu życia zwierząt.
 - Nie wpływa w nienaturalny sposób na ich wydajność.
- **Ochrona przyrody i krajobrazu:** przetwórco-hodowca zobowiązuje się do pielęgnacji wykorzystywanych podczas chowu zwierząt zasobów przyrody. W tym zakresie również:
 - Zapewnienia dostęp zwierzętom do naturalnych terenów i wybiegu.
 - W przypadku zwierząt stadnych, dla których następuje wypas jest on prowadzony w sposób ekstensywny na dużej powierzchni.
 - Nie stosuje praktyk wpływających na degradację środowiska.
- **Gwarancja:** przetwórco-hodowca zobowiązuje się stać na straży jakości i podejmować kroki mające na celu jej maksymalizację, w tym w szczególności:
 - Zapewniać pasze gospodarskie ze sprawdzonych źródeł zapewniających ich wysoką jakość.
 - Pracownicy muszą utrzymywać wysokie standardy higieny osobistej, stworzone muszą zostać jasne procedury dotyczące jej przestrzegania. Ponadto wszystkie osoby muszą nosić odpowiednią i czystą odzież ochronną. Osoby chore, których stan zdrowia może negatywnie wpłynąć na zwierzęta nie mogą mieć wstępu do pomieszczeń z nimi.
- **Produkt bez dodatku substancji konserwujących i wypełniaczy:** przetwórco-hodowca zobowiązuje się do stosowania tradycyjnych metod produkcji oraz nie stosować w produktach sztucznych substancji konserwujących.
- **Zdrowie:** przetwórco-hodowca powinien podejmować kroki mające na celu produkcję w pełni bezpiecznych dla zdrowia produktów, które wpisują się w prozdrowotne trendy konsumenckie. W tym celu zobowiązuje się do stosowania jedynie naturalnych, niezmodyfikowanych i niskopretworzonych pasz pochodzących z pewnego i sprawdzonego źródła.

- **Unikalna, ręczna produkcja, mała skala, małe gospodarstwa, powolna produkcja:** w miarę możliwości jak najwięcej czynności związanych ze zwierzętami powinno być wykonywane osobiście przez personel.

2. Przetwórstwo:

- **Tradycja:** przetwórczo-hodowca stosuje tradycyjne metody przetwórstwa.
- **Dobrostan zwierząt:** przetwórstwo powinno być prowadzone ze szczególną dbałością i szacunkiem w stosunku do zwierząt.
- **Produkt bez dodatku substancji konserwujących i wypełniaczy:** stosuje wyłącznie naturalne substancje nie wykorzystując sztucznych substancji konserwujących i wypełniaczy.
- **Ochrona przyrody i krajobrazu:** przetwórstwo nie może w żaden sposób degradować środowiska naturalnego.
- **Gwarancja:** przetwórczo-hodowca zobowiązuje się stać na straży jakości i podejmować kroki mające na celu jej maksymalizację w tym w szczególności:
 - Surowce pozyskane do przetwórstwa muszą być świeże i nie może być żadnych wątpliwości co do ich jakości i muszą zostać zatwierdzone przez inspekcję weterynaryjną.
 - Produkty muszą być przechowywane w odpowiedniej dla konkretnych grup produktowych temperaturze.
 - Gotowe produkty muszą charakteryzować się smakiem, barwą i zapachem charakterystycznym dla ich kategorii produktowej. Niedopuszczalnym jest zapach lub smak świadczący o nieświeżości.
 - Personel odpowiedzialny za przetwórstwo musi być odpowiednio przygotowany i wyszkolony.
 - Pracownicy muszą utrzymywać wysokie standardy higieny osobistej, stworzone muszą zostać jasne procedury dotyczące jej przestrzegania. Ponadto wszystkie osoby muszą nosić odpowiednią i czystą odzież ochronną. Osoby chore, których stan zdrowia może negatywnie wpłynąć na produkty nie mogą mieć wstępu do pomieszczeń z nimi.
- **Zdrowie:** w celu zapewnienia jak najlepszej jakości produktów finalnych wpisujących się w prozdrowotne trendy konsumenckie, podczas przetwórstwa musi zostać zagwarantowana pełna higiena, a także podczas produkcji stosuje się wyłącznie naturalne substancje, nie wykorzystując sztucznych substancji konserwujących i wypełniaczy.

3. Przechowywanie i magazynowanie:

- **Ochrona przyrody i krajobrazu:** przechowywanie i magazynowanie produktów nie może w żaden sposób degradować środowiska naturalnego.
- **Gwarancja:** przetwórczo-hodowca zobowiązuje się stać na straży jakości i podejmować kroki mające na celu jej maksymalizację w tym w szczególności:
 - Produkty muszą być przechowywane w odpowiedniej temperaturze a także czasie.
 - Personel odpowiedzialny za przechowywanie i magazynowanie musi być odpowiednio przygotowany i wyszkolony.
 - Konieczna jest ciągła kontrola pod kątem szczelności opakowań i przechowywania.

- Pracownicy muszą utrzymywać wysokie standardy higieny osobistej, stworzone muszą zostać jasne procedury dotyczące jej przestrzegania. Ponadto wszystkie osoby muszą nosić odpowiednią i czystą odzież ochronną. Osoby chore, których stan zdrowia może negatywnie wpłynąć na produkty nie mogą mieć wstępu do pomieszczeń z nimi.
 - Podczas przechowywania i magazynowania nie są stosowane opakowania w jakikolwiek sposób mogące zaszkodzić ludziom.
 - **Zdrowie:** w celu zapewnienia jak najlepszej jakości produktów wpisujących się w prozdrowotne trendy konsumenckie, podczas przechowywania i magazynowania muszą być zagwarantowane wszelkie standardy bezpieczeństwa, produkty muszą być przechowywane w odpowiedniej temperaturze.
4. Specyfikacja warunków, które musi spełniać **hodowca** jest analogiczna do warunków koniecznych do spełnienia przez **przetwórcę-hodowcę**, charakterystycznych dla hodowców.
5. Specyfikacja warunków, które musi spełniać **przetwórcę** jest analogiczna do warunków koniecznych do spełnienia przez **przetwórcę-hodowcę**, charakterystycznych dla przetwórców. Dodatkowo przetwórcę zobowiązuje się do pozyskiwania do przetwórstwa i produkcji przetworów, które zgłasza do certyfikacji, wyłącznie surowców pochodzących z gospodarstw certyfikowanych znakiem Rasa Rodzima.

Prawo do posługiwania się znakiem „Rasa Rodzima” przysługuje Uczestnikom Programu w następujących obszarach:

1. Hodowca – możliwość oznaczenia pomieszczeń hodowlanych, siedziby hodowcy, pastwisk, zwierząt, oznaczanie dokumentów w relacjach z przetwórcami, strony www.
2. Hodowco-przetwórcę – możliwość oznaczenia pomieszczeń hodowlanych, siedziby hodowcy, pastwisk, zwierząt, oznaczanie dokumentów w relacjach z przetwórcami, oznaczanie zakładu przetwórczego, oznaczanie jego samochodów dostawczych, oznaczanie opakowań zbiorczych i opakowań jednostkowych z produktami spożywczymi stworzonymi „na rasach rodzimych”, oznaczanie na dokumentach dotyczących relacji z kontrahentami (np. pisma, faktury, cenniki, oferty, stopka mailowa itp), na stronie www, we własnych materiałach promocyjnych.
3. Przetwórcę – możliwość oznaczenia zakładu przetwórczego, oznaczanie jego samochodów dostawczych, oznaczanie opakowań zbiorczych i opakowań jednostkowych z produktami spożywczymi stworzonymi „na rasach rodzimych”, oznaczanie na dokumentach dotyczących relacji z kontrahentami (np. pisma, faktury, cenniki, oferty, stopka mailowa itp), na stronie www (jeżeli istnieje), we własnych materiałach promocyjnych.

Spis niezbędnej dokumentacji do procedowania przyznania znaku Rasa Rodzima dla Wnioskodawcy, który chce otrzymać prawo do posługiwania się znakiem

1. Wniosek o zakwalifikowanie do przyznania prawa do posługiwania się znakiem „Rasa Rodzima”.
 2. Niniejszy dokument z zasadami i kryteriami przyznawania znaku.
 3. Wzór umowy z Instytucją Udzielającą Znak.
 4. Oświadczenie o spełnianiu kryteriów przyznania znaku Rasa Rodzima zgodnie z zasadami przyznawania znaku.
 5. Oświadczenie o zgodzie na poddanie się kontroli początkowej, po pozytywnej ocenie formalnej wniosku.
 6. Oświadczenie o zapoznaniu się z treścią wzoru umowy i akceptacją jej treści.
 7. Odpowiednie oświadczenia Wnioskodawcy – zgody na przetwarzanie danych osobowych Wnioskodawcy przez Instytucję Udzielającą Znak związane z RODO.
 8. Inne załączniki wskazane przez Instytucję Udzielającą Znak, jeżeli będą wymagane np. zaświadczenia od służb weterynaryjnych, Sanepidu, inne specjalistyczne dokumenty wskazane przez Instytucję Udzielającą Znak.
 9. Protokół kontroli początkowej.
 10. Protokół kontroli dla kontroli dokonywanych przez Instytucję Udzielającą Znak w okresie posługiwania się znakiem Rasa Rodzima przez Podmiot, któremu zostało udzielone to prawo.
 11. Roczne sprawozdanie z wyników ekonomicznych na sprzedawanych produktach z surowców pochodzących od ras rodzimych.
-